

Nikica Mihaljević

Odsjek za talijanski
jezik i književnost,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Marijana Tomelić Čurlin

Odsjek za hrvatski jezik i književnost,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

UDK 821.131.1 Graf,A.: 811.131.1'366.58

Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 10.05.2007.

GLAGOLSKA VREMENA U NOVELI ARTURA GRAFA

Sažetak

*U radu se analizira novela *Il tesoro talijanskog autora Artura Grafa s aspekta kategorije glagolskoga vremena. Istraživanje polazi od metode Haralda Weinricha koji glagolska vremena dijeli na ona koja pripadaju raspravljanome svijetu i ona koja pripadaju pripovijedanome svijetu. Na temelju odnosa među različitim glagolskim vremenima, donose se zaključci o tipu književnoga teksta za koji se autor odlučuje te se opisuju stilističke osobine teksta. Prema autorovom odabiru određenih glagolskih vremena, otkrivaju se stilističke osobine teksta, koje svoje uporište ima u prošlosti. U kritičkom čitanju fantastične književnosti, često se posebna pozornost posvećuje istraživanju uloge sjećanja i zaborava gdje se zaborav nerijetko isprepliće s prošlošću, a nada s budućnošću. Stoga ne čudi da će odnos između prošlosti i budućnosti, njihovo suprotstavljanje i međusobna ovisnost biti od temeljne važnosti u analizi novele. Weinrichova metoda, primijenjena na Grafovnu novelu, pokazuje kako upotreba glagolskih vremena otkriva prepuštenost lika samovolji prošlosti.**

Ključne riječi: *budućnost, glagolsko vrijeme, pripovijedani svijet, prošlost, raspravljani svijet, sadašnjost, sjećanje, zaborav.*

Uvod

Istraživanje provedeno u ovome radu slijedi primjer istraživanja koje je proveo Harald Weinrich u djelu *Tempus. Le funzioni dei tempi nel testo*. Polazi se od autorove metode kojom se analiziraju glagolska vremena u različitim književnim tekstovima. U radu su obrađena glagolska vremena i to u fantastičnoj noveli *Il tesoro* talijanskog autora Artura Grafa koji djeluje na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. U noveli se primjenjuje spomenuta Weinrichova metoda.

Novelu priča homodijegetski pripovjedač koji, prije nego što će se suočiti s budućnošću, mora riješiti probleme iz vlastite prošlosti. On pripovijeda kako je postao bogat; sjećanja na događaje iz prošlosti progone ga i u stvarnosti i u snu. Dok je živio sa starim Lorenzom, starac bi mu često znao pričati o nekakvom skrivenom

blagu. Zamišljeni prizori blaga poticali su njegovu maštu. U tom dijelu pripovijesti on postaje žrtvom vlastite mašte koja udružena sa sjećanjem, preuzima vlast nad njegovom sudbinom; prepušten sjećanjima, u mislima se opet našao s Lorenzom. Kada bi raskinuo s prošlošću, on bi jednostavnim i neopterećenim koracima mogao krenuti prema budućnosti, no to se u Grafovoj noveli neće dogoditi.

Uspomene iz prošlosti potaknule su ga jedne noći da ode potražiti što se skriva iza zida Lorenzove sobe. Sukladno njegovim najmračnijim sumnjama, otkriva skriveno zlato zbog kojega ubija staroga Lorenza. Moglo bi se zaključiti da siromaštvo prošlosti ubija bogatstvo budućnosti jer, presudivši Lorenzovu životu, pripovjedač i samome sebi oduzima mogućnost iskoraka iz sadašnjosti. Od trenutka kada pripovjedač ubije Lorenza, starac se stalno vraća pripovjedaču te ga plaši svojim mrtvačkim izgledom, tražeći od njega ono što mu je ovaj oduzeo. Pripovjedačev će se život svesti na neprekidno proživljavanje trenutaka ubojstva. Sadašnjost postaje moćnija od zaborava:

Zašto se čudite? Ti su događaji stalno, u stvarnosti i u snu, prisutni u mojoj duši. Zar nije bilo napisano: *Sjećanje će ga na zli događaj progoniti noću i danju, sve do posljednjeg sata njegovog života?* (Graf, 1876:290)¹.

Prema Weinrichu, glagolsko vrijeme u književnom tekstu dodaje diskursu neke određene pripovjedne modalitete, više nego što u tekstu uspostavlja odnose vremenske prirode (Bonomi-Zucchi, 2001). Nije rijedak slučaj da se posebna pozornost posvećuje istraživanju uloge sjećanja i zaborava u fantastičnoj književnosti (Farnetti (ur.), 1995). Prošlost se u razumu likova postepeno poistovjećuje sa zaboravom, a budućnost s nadom pa ne čudi da će odnos između prošlosti i budućnosti, njihovo neprestano suprotstavljanje, ispreplitanje u sadašnjosti i međusobna ovisnost biti od temeljne važnosti u analizi novele.

Cilj je ovoga rada pokazati kakva se stilistička obilježja nekoga teksta² mogu izvesti iz analize glagolskih vremena u književnom diskursu. Analiza je provedena na noveli napisanoj na talijanskom jeziku pa istraživanje uzima u obzir glagolska vremena talijanskoga jezika.

Novela se prvi put pojavljuje u zbirci novela i pjesama iz 1876. godine pod naslovom *Poesie e novelle*, a obuhvaća 434 retka teksta i sadrži 366 primjera pojedinih glagolskih vremena. Prema tome, u svakome se retku teksta ne pojavljuje određeno glagolsko vrijeme, odnosno manje je glagolskih vremena nego redaka u tekstu.

S obzirom na učestalost glagolskih vremena u analiziranoj noveli proizlazi:

1. imperfekt (imperfetto): **150**

primjer: „minacciava“, „chiudevano“ (Graf, 1876:291);

---

1 „Perchè stupite? queste cose son mai sempre, e nella veglia, e nel sonno, presenti al mio spirito. Non fu egli scritto: La ricordanza del suo misfatto lo perseguiterà notte e giorno, fino all'ultim' ora del viver suo?“

2 O definiciji teksta pogledati M. Velčić, *Uvod u lingvistiku teksta*, Školska knjiga, Zagreb, 1987.

2. aorist (passato remoto): **132**
primjer: „chiesi“, „andarono“ (Graf, 1876:291);
3. prezent (presente): **44**
primjer: „torna“ (Graf, 1876:304), „vedete“ (Graf, 1876:305);
4. pluskvamperfekt I. (trapassato prossimo): **15**
primjer: „avete inteso“ (Graf, 1876:304), „era venuto“ (Graf, 1876:291);
5. perfekt (passato prossimo): **11**
primjer: „son divenuto“ (Graf, 1876:290), „hanno scavato“ (Graf, 1876:294);
6. futur (futuro): **6**
primjer: „potrà“, „perseguiterà“ (Graf, 1876:290);
7. pluskvamperfekt II. (trapassato remoto): **3**
primjer: „fu uscita“ (Graf, 1876:294), „ebbi ripreso“ (Graf, 1876:298);
8. kondicional II. (condizionale passato): **3**
primjer: „avreste detto“ (Graf, 1876:298), „sarei rimasto“ (Graf, 1876:297);
9. kondicional I. (condizionale presente): **2**
primjer: „potrebbe“ (Graf, 1876:298), „renderesti“ (Graf, 1876:294);

Iz navedenoga se može primijetiti izrazita dominantnost imperfekta i aorista nad ostalim glagolskim vremenima. Njihova zastupljenost iznosi više od tri četvrtine što je moguće pokazati odnosom 3 : 1. Prezent je, međutim, glagolsko vrijeme kojim započinje i završava novela: dva su glagola u prezentu u prvoj rečenici novele i dva u posljednoj rečenici.

Prema tome, iako je novela najvećim dijelom utemeljena na prošlosti, polazna i krajnja točka leže u sadašnjosti.

Ricoeur upozorava „[...] zaborav je poput atentata na pouzdanost sjećanja“ (Ricoeur, 2003:590). Neprestanim prizivanjem prošlosti u sjećanje, pripovjedač ne dopušta mogućnost zaboravu da ga oslobodi te okrene budućnosti; jedino mu preostaje trajno vraćanje i proživljavanje sadašnjosti.

Analiza Grafove novele prema Weinrichovom modelu

Harald Weinrich dijeli glagolska vremena u dvije grupe: u I. grupu svrstava vremena raspravljanoga, a u II. grupu vremena pripovijedanoga svijeta. Ovisno o tome koju će grupu glagolskih vremena pripovjedač koristiti u tekstu, čitatelj će moći razlučiti na koji način mora primiti informaciju dobivenu od pripovjedača. Naime, „kad se govornik koristi glagolskim vremenima II. grupe, slušatelj zna da informaciju mora primati kao pripovijest. On, naprotiv, ne zna da informaciju mora upućivati na nešto što je prošlo.“ (Weinrich, 1989:192) Dakle, vremena pripovijedanoga svijeta ne mogu se poistovjetiti s vremenima raspravljanoga svijeta ili s vremenskim

segmentom prošlosti (Weinrich, 1989). Vremena raspravljana svijeta (I. grupa) su prezent, perfekt i futur, a vremena pripovijedanoga svijeta (II. grupa) imperfekt, aorist, pluskvamperfekt I., pluskvamperfekt II., kondicional I. i kondicional II. Ako se promatra rezultat provedene analize, može se uočiti da u Grafovom tekstu prevladavaju glagolska vremena II. grupe i da tekst ima pripovjedni karakter: novela sadrži 61 glagolsko vrijeme I. grupe te 305 glagolskih vremena II. grupe. Prema tome, odnos između te dvije grupe je 5 : 1 i to u korist vremena II. grupe. Weinrich napominje da „kad god se koriste glagolska vremena pripovijedanog svijeta, govornik uskače u ulogu pripovjedača i time poziva slušatelja (Hörer) da preuzme ulogu slušatelja (Zuhörer). Time se cijela govorna situacija pomiče u jedan drugačiji red. To nije pomicanje radnje u prošlost, nego u drugi položaj svijesti s onu stranu svakodneвно-vremenskog“ (Weinrich, 1989:194).

Prevladavanje vremena pripovijedanoga svijeta najaviti će u noveli diskurs obilježen popuštanjem napetosti dok je vrijeme raspravljana svijeta obilježeno prevladavanjem napetosti (Weinrich, 1978). Tako se npr. u pripovijesti najčešće koriste vremena pripovijedanoga svijeta, a u drami raspravljana svijeta (Weinrich, 1989). Daljnja analiza pokazuje da se vremena pripovijedanoga svijeta u analiziranoj noveli pojavljuju većinom u prvom licu jednine.

Glagolsko vrijeme nastaje, prema Weinrichu, kada se združe vrijeme i vid koje je sasvim drugačije od stvarnoga vremena (Weinrich, 1989). Različita glagolska vremena trebaju iskazati suodnos tekstualnog i stvarnog vremena (Weinrich, 1978).

Potrebno je, međutim, vidjeti kakvu informaciju tekst pruža čitatelju sa stanovišta jezične perspektive. Naglašavajući razlike unutar vremenskoga sustava, Weinrich razlikuje obnovljenu informaciju (retrospektivu) od anticipirane informacije (predviđanja)³ (Weinrich, 1978). Obje grupe, i grupa vremena raspravljana svijeta (I. grupa), kao i grupa vremena pripovijedanoga svijeta (II. grupa), sadrže i ona vremena koja pripadaju tzv. nultome stupnju unutar jezične perspektive.

Iz navedenoga proizlazi da se u I. grupu može svrstati prezent, kao glagolsko vrijeme koje pripada nultome stupnju dok se u II. grupi na nultome stupnju nalaze imperfekt i/ili aorist.

Kod glagolskih vremena I. grupe perfekt će pružiti čitatelju obnovljenu informaciju dok će futur donijeti anticipiranu informaciju. Što se, pak, tiče vremena II. grupe, pluskvamperfekt I. i pluskvamperfekt II. pripadaju vremenima koja donose obnovljenu informaciju dok kondicional I. i kondicional II. omogućuju navođenje neke informacije unaprijedi na taj način pripadaju u tzv. vremena predviđanja (Weinrich, 1978). Unutar vlastite grupacije, glagolska vremena koja pripadaju nultome stupnju, pokazuju učestalost koja rijetko pada ispod 80%.

---

3 Ukoliko nije drugačije navedeno u bibliografiji, Weinrichove tekstove na hrvatski prevela je Nikica Mihaljević.

U analiziranoj noveli, učestalost je glagolskih vremena prema jezičnoj perspektivi sljedeća:

	VREMENA RASPRVLJANO NOGA SVIJETA	VREMENA PRIPOVIJEDA- NOGA SVIJETA
obnovljena informacija	11	18
nulti stupanj	44	282
anticipirana informacija	6	5

Tablica 1

Razlikovanje vremena raspravljana svijeta od vremena pripovijedanoga svijeta omogućuje orijentaciju unutar tekstualnoga vremena, podijelivši tekstualno vrijeme na dva osnovna komunikativna smjera: smjer pred-informacije i smjer post-informacije. Weinrich ističe „kako bi točno mogao shvatiti jedan znak iz niza znakova, slušatelj je prisiljen stalno se vraćati pred-informaciji ili se protegnuti u stanju čekanja prema post-informaciji koja nailazi” (Weinrich,1978:77). Ovisno o tome u kolikoj se mjeri autor koristi pred-informacijom ili post-informacijom, ovisit će informacije kojima će raspolagati čitatelj.

Tablica 1 pokazuje da vremena pripovijedanoga svijeta više donose obnovljenu informaciju (odnos 18 : 5). Isti se slučaj javlja i kod vremena raspravljana svijeta (odnos 11 : 6). To znači da pripovjedač želi usmjeriti slušatelja prema proteklom/prošlom vremenu novele, a ne prema budućem/mogućem vremenu.

Kako je isti slučaj i kod vremena pripovijedanoga, kao i kod vremena raspravljana svijeta, proizlazi da se dijelovi diskursa u kojima prevladava raspravljanje, kao i dijelovi diskursa u kojima prevladava pripovijedanja, odnose u najvećoj mjeri na prošlost.

Govoreći o isticanju u proznim sastavcima, Weinrich razlikuje dvije vrste „pripovijedanja“: pripovijedanje u pozadini i pripovijedanje u prvome planu. Kada se čitatelj nalazi „unutar“ pripovijedanja u pozadini, dobiva veliku količinu informacija koje mu omogućavaju orijentaciju (Weinrich, 1978:159). Tada se radi većinom o opisima, objašnjenjima (ilustracijama), događajima koji se odnose na sporedne likove, naznakama i opisima mjesta, mišljenjima, opažanjima itd. Weinrich pripovijedanje u prvom planu definira „kao legitimni sažetak pripovijesti“ (Weinrich, 1978:159). Dalje navodi da „talijanski jezik razlikuje prvi plan i pozadinu samo kod vremena pripovijedanoga svijeta dok se kod vremena raspravljana svijeta

ova diferencijacija prepušta pojedinačnoj situaciji“ (Weinrich, 1978:201). U Grafovoj su noveli vremena u pozadini pluskvamperfekt I. i imperfekt dok su vremena u prvome planu aorist i pluskvamperfekt II. U kakvom se međusobnom odnosu nalaze glagolska vremena smještena u pozadini i glagolska vremena u prvome planu, bit će pokazano u jednoj od sljedećih tablica.

Pod terminom *prijelaz* Weinrich podrazumijeva „prijelaz od jednog obilježja prema drugome unutar odvijanja linearnoga razvoja u tekstu“ (Weinrich, 1978:218). U Grafovoj noveli postoji 367 vremenskih prijelaza koja uključuju početni prijelaz (prvu rečenicu novele) i završni prijelaz (posljednju rečenicu novele). Oba prijelaza su homogena (prezent ↔ prezent).

Prema različitim gledištima, navodi se podjela glagolskih vremena u grupe (Weinrich ih dijeli prema distinktivnim obilježjima vremenskoga sustava):

- **jezični stav** (raspravljati/pripovijedati);
- **jezična perspektiva** (obnovljena informacija/nulti stupanj/anticipirana informacija);
- **isticanje** (prvi plan/pozadina).

Kako bi se brojčano prikazale navedene grupacije u noveli i odnos među njima, a potom ih se analiziralo i komentiralo, potrebno je podatke predočiti u tablicama.

Tablica 2 pokazuje vremena grupirana prema isticanju koje može biti u prvome planu ili u pozadini. Vodoravno su raspoređena polazišna vremena u prijelazu od jednoga prema drugome, a okomito su raspoređena vremena prema kojima se ostvaruje prijelaz od polazišnih vremena.

Tablica 2

	O	perfekt	prezent	futur	kondicion. II.	kondicion. I.	pluskvam. I.	pluskvam. II.	imperfekt	aorist
O										
Perfekt		2	4						2	2
Prezent		1	20	2	1		1		7	9
Futur				1				1		4
Kondicion. II.					1				1	1
Kondicion. I.									1	2
Pluskvam. I.				1			2		10	9
Pluskvam. II.									1	1
Imperfekt		3	8	1		1	8		104	24
Aorist		5	10	1	1	1	4	2	25	80

<Navode se četiri tipa prijelaza:

1) **pozadina ↔ pozadina**

(pluskvamperfekt I. ↔ pluskvamperfekt I., pluskvamperfekt I. ↔ imperfekt, imperfekt ↔ pluskvamperfekt I., imperfekt ↔ imperfekt);

Primjer iz novele: „aveva recato“ ↔ „veniva“ (Graf, 1876:297), „toccava“ ↔ „aveva messo“ (Graf, 1876:299), „sapea“ ↔ „veniva“ (Graf, 1876:297).

2) **prvi plan ↔ prvi plan**

(aorist ↔ aorist, aorist ↔ pluskvamperfekt II., pluskvamperfekt II. ↔ aorist, pluskvamperfekt II. ↔ pluskvamperfekt II.);

Primjer iz novele: „avviai“ ↔ „ristetti“ (Graf, 1876:296).

3) **pozadina → prvi plan**

(pluskvamperfekt I. → aorist, pluskvamperfekt I. → pluskvamperfekt II., imperfekt → aorist, imperfekt → pluskvamperfekt II.);

Primjer iz novele: „abbagliava“ → „valse“ (Graf, 1876:304).

4) **prvi plan → pozadina**

(aorist → pluskvamperfekt I., aorist → imperfekt, pluskvamperfekt II. → pluskvamperfekt I., pluskvamperfekt II. → imperfekt);

Primjer iz novele: „mi cimentai“ → „scindevansi“ (Graf, 1876:304).

Kako se u svakoj pripovijesti dijelovi diskursa u pozadini i dijelovi diskursa u prvome planu razlikuju, nemoguće je očekivati da se u svakoj pripovijesti pronađu svi navedeni prijelazi.

Prva dva prijelaza (pozadina ↔ pozadina i prvi plan ↔ prvi plan), prema Weinrichu, mogu se opisati kao **homogeni** prijelazi dok se druga dva prijelaza (pozadina → prvi plan i prvi plan → pozadina) definiraju kao **heterogeni** prijelazi. U Grafovoj su noveli homogeni prijelazi (u tablici su označeni blagom nijansom sive boje) brojniji u odnosu na heterogene prijelaze (u tablici su označeni jačom nijansom sive boje): **207** homogenih prijelaza te **63** heterogena, odnosno otprilike **2,9 : 1** u korist homogenih prijelaza; prijelaz pozadina ↔ pozadina pojavljuje se **124** puta dok se prijelaz prvi plan ↔ prvi plan pojavljuje **83** puta. Posljedica je takvih brojčanih podataka učestalost heterogenih prijelaza pod 3) ili 4), koji poprimaju posebnu vrijednost, jer će u dijelovima diskursa u kojima se ostvaruje prijelaz tipa pozadina → prvi plan i prijelaz tipa prvi plan → pozadina porasti napetost s obzirom na uočljive promjene u pripovijedanju.

Podatak da su u noveli brojniji homogeni prijelazi, upućuje na činjenicu da se pripovijedanje usredotočuje oko jedne vrste pripovijedanja, bilo to pripovijedanje u prvome planu ili pripovijedanje u pozadini.

Navodi se analiza glagolskih vremena prema jezičnoj perspektivi (razlikuju se tri stupnja: obnovljena informacija/nulti stupanj/anticipirana informacija):

Tablica 3

	0	perfekt	prezent	futur	kondicion. II.	kondicion. I.	pluskvam. I.	pluskvam. II.	imperfekt	aorist
O										
Perfekt	2	4							2	2
Prezent	1	20	2	1			1		7	9
Futur				1				1		4
Kondicion. II.					1				1	1
Kondicion. I.									1	2
Pluskvam. I.				1			2		10	9
Pluskvam. II.									1	1
Imperfekt	3	8	1			1	8		104	24
Aorist	5	10	1	1		1	4	2	25	80

Kod analize glagolskih vremena prema jezičnoj perspektivi, homogenima se nazivaju prijelazi tipa:

1. nulti stupanj ↔ nulti stupanj

(prezen ↔ prezent, imperfekt ↔ imperfekt, aorist ↔ aorist, imperfekt ↔ aorist, aorist ↔ imperfekt);

Primjer iz novele: „stupite“ ↔ „son“ (Graf, 1876:290), „era“ ↔ „ponea“ (Graf, 1876:291), „trascorsero“ ↔ „si coprirono“ (Graf, 1876:290), „sentivo“ ↔ „urtai“ (Graf, 1876:296), „tolsero“ ↔ „sognava“ (Graf, 1876:301).

2. obnovljena informacija ↔ obnovljena informacija

(perfekt ↔ perfekt, pluskvamperfekt I. ↔ pluskvamperfekt I., pluskvamperfekt II. ↔ pluskvamperfekt II., pluskvamperfekt I. ↔ pluskvamperfekt II., pluskvamperfekt II. ↔ pluskvamperfekt I.);

Primjer iz novele: „è dato“ ↔ „è dato“ (Graf, 1876:296), „aveva scorto“ ↔ „eran divenuti“ (Graf, 1876:299).

3. anticipirana informacija ↔ anticipirana informacija

(futur ↔ futur, kondicional I. ↔ kondicional I., kondicional II. ↔ kondicional II., kondicional I. ↔ kondicional II., kondicional II. ↔ kondicional I.);

Primjer iz novele: „sarò“ ↔ „dirò“ (Graf, 1876:302), „avrei smarrita“ ↔ „sarei rimasto“ (Graf, 1876:297).

Prijelazi iz nultoga stupnja prema obnovljenoj informaciji, od obnovljene informacije prema nultome stupnju, od nultoga stupnja prema anticipiranoj informaciji, od anticipirane informacije prema nultome stupnju, od obnovljene informacije prema anticipiranoj i od anticipirane informacije prema obnovljenoj, predstavljat će prijelaze heterogenog tipa. Broj homogenih prijelaza (u tablici su brojevi podebljani)

prevladava: **259** homogenih prijelaza te **108** heterogenih, odnosno otprilike **2,5 : 1** u korist homogenih prijelaza.

Prema tome, homogeni prijelazi u analiziranoj noveli iznose:

- 1. nulti stupanj ↔ nulti stupanj: 253;**
- 2. obnovljena informacija ↔ obnovljena informacija: 4;**
- 3. anticipirana informacija ↔ anticipirana informacija: 2.**

Dominantnost homogenih prijelaza u diskursu značit će da se glagolsko vrijeme uglavnom zadržava oko određenoga vremenskog stupnja (prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti), bez iskakanja iz jednoga u drugi. I taj podatak potvrđuje statičnost novele.

Najveća zastupljenost homogenog prijelaza tipa nulti stupanj ↔ nulti stupanj, pokazatelj je čitatelju da lik ponovno proživljava svoju prošlost u sadašnjosti i iz nje ne pronalazi izlaza. Sadašnjost tako postaje jedini prostor opstanka protagonistu.

Prijelaz tipa obnovljena informacija ↔ obnovljena informacija, govori o elementu prošlosti koji zauzima važno mjesto u ophođenju lika s vremenom.

Sasvim neznatan brojčani podatak o prijelazu tipa anticipirana informacija ↔ anticipirana informacija, potvrđuje nepostojanost zaborava i oprosta koji su uvjet za protagonistovu budućnost.

Navodi se analiza glagolskih vremena sa stanovišta jezičnoga stava (raspravljati/ pripovijedati):

Tablica 4

	0	perfekt	prezent	futur	kondicion. II.	kondicion. I.	pluskvam. I.	pluskvam. II.	imperfekt	aorist
0										
Perfekt		2	4						2	2
Prezent		1	20	2	1		1		7	9
Futur				1				1		4
Kondicion. II.					1				1	1
Kondicion. I.									1	2
Pluskvam. I.				1			2		10	9
Pluskvam. II.									1	1
imperfekt		3	8	1		1	8		104	24
Aorist		5	10	1	1	1	4	2	25	80

Prema prikazanim podacima u tablici, mogu se razlikovati homogeni prijelazi unutar grupe vremena raspravljanoga svijeta (u tablici su označeni blagom nijansom sive boje) ili homogeni prijelazi unutar grupe vremena pripovijedanoga svijeta (u

tablici su označeni jačom nijansom sive boje) od heterogenih prijelaza koji prelaze iz jedne grupacije glagola u drugu.

Rezultati analize novele pokazuju:

1) **homogeni prijelazi unutar grupe vremena raspravljanoga svijeta: 30**

Primjer iz novele: „si muove“ ↔ „s'appressa“ (Graf, 1876:305), „è dato“ ↔ „è dato“ (Graf, 1876:296), „sarò“ ↔ „dirò“ (Graf, 1876:302).

2) **homogeni prijelazi unutar grupe vremena pripovijedanoga svijeta: 279**

Primjer iz novele: „sorgeva“ ↔ „spaziava“ (Graf, 1876:291), „nacqui“ ↔ „ebbi“ (Graf, 1876:293), „aveva scorto“ ↔ „eran divenuti“ (Graf, 1876:299).

3) **heterogeni prijelazi iz grupe vremena raspravljanoga svijeta u grupu vremena pripovijedanoga svijeta: 30**

Primjer iz novele: „torna“ → „avete inteso“ (Graf, 1876:304), „moverà“ → „scavai“ (Graf, 1876:304), „son“ → „fu“ (Graf, 1876:290), „è conosciuto“ → „chiesi“ (Graf, 1876:293).

4) **heterogeni prijelazi iz grupe vremena pripovijedanoga svijeta u vremena raspravljanoga svijeta: 28**

Primjer iz novele: „furon“ → „saprà“ (Graf, 1876:304), „sporsi“ → „ho“ (Graf, 1876:304), „avreste detto“ → „rimpiange“ (Graf, 1876:298).

Prema očekivanome, u cjelokupnome broju prijelaza koje ostvaruje analizirana novela, proizlazi podatak o tek **30** unutrašnjih prijelaza u grupi vremena raspravljanoga svijeta i čak **279** unutrašnjih prijelaza u grupi vremena pripovijedanoga svijeta. Sveukupno, radi se o **309** homogenih prijelaza te **58** heterogenih prijelaza. To znači da homogeni prijelazi u tekstu ostvaruju dominantnost koja je čak **5,3** puta veća od heterogenih prijelaza. Upravo taj podatak potvrđuje jednoličan i predvidiv karakter ove Grafove novele, kao i usredotočenost pripovjedača na događaje iz prošlosti. Podatak da su heterogeni prijelazi iz grupe raspravljanoga svijeta prema grupi pripovijedanoga svijeta brojniji, potvrdit će pretpostavku o autorovoj namjeri da se u noveli manjim dijelom raspravlja o događajima, a većim dijelom pripovijeda. To će utjecati i na pasivan stav čitatelja koji je prisiljen promatrati nemilosrdnu vladavinu sadašnjosti.

Zaključak

Rezultati istraživanja upućuju na zaključke da novela na kojoj je provedeno istraživanje, prema očekivanome, pokazuje pripovijedni karakter. S obzirom na podatak da su homogeni prijelazi u tekstu brojniji od heterogenih prijelaza, može se izvući zaključak da u tekstu nedostaju prijelazi iz pripovijedanja u prvome planu prema pripovijedanju u pozadini te da se većim dijelom pripovijedanje zadržava ili u pozadini ili u prvome planu diskursa. Iz toga proizlazi statičnost teksta koja se usredotočuje ili samo na pripovijedanje i opisivanje ili samo na raspravljanje. Iz brojčanih rezultata

analize, vidi se da se pripovijedanje uglavnom odvija unutar pripovijedanja u pozadini što određuje pasivan karakter teksta. Što se tiče jezične perspektive, u analiziranoj noveli prevladavaju homogeni prijelazi koji navode na zaključak da se pripovijedanje manjim dijelom pomiče unutar tri različita stupnja jezične perspektive kao što su obnovljena informacija/nulti stupanj/anticipirana informacija. K tome, s obzirom na to da prevladavaju prijelazi koji se odnose na obnovljenu informaciju, a ne na anticipiranu, zaključuje se da je pripovijedanje većim dijelom okrenuto prošlosti, a ne budućnosti. Sjećanje se omaklo protagonistovoj kontroli i zloupotrijebilo (ne)prisutnost zaborava.

Kao posljedica toga došlo je do poremećenog odnosa između ta tri vremenska stupnja pa umjesto njihova ravnopravnoga izmjenjivanja, javlja se prevlast jednoga nad drugim (prošlosti nad sadašnjošću), a trećega vremenskoga stupnja (budućnosti) kao da i nema.

Navedeni zaključci govore ne samo o autorovim namjerama, nego i o karakteru slušatelja/čitatelja kojemu se autor obraća. Nadmoć vremena pripovijedanoga svijeta nad raspravljanim svijetom, opisat će pasivnu ulogu čitatelja/slušatelja, a to će dodatno potvrditi brojčana nadmoć heterogenih prijelaza iz grupe vremena raspravljanoga svijeta u grupu pripovijedanoga svijeta u odnosu na heterogene prijelaze iz grupe vremena pripovijedanoga svijeta u grupu vremena raspravljanoga svijeta.

Prema Ricoeuru, oko zaborava i oprosta rađa se dvostruka problematika: kod zaborava vezanost uz sjećanje i vjernost prošlosti, a kod oprosta vezanost uz krivnju i pomirenje s prošlošću (Ricoeur, 2003:589). Kako Grafov protagonist ne uspijeva oprostiti samome sebi, on neće prepoznati krivnju niti se pomiriti s prošlošću; on će biti zauvijek osuđen na to da njegova sudbina ovisi o samovolji prošlosti.

Literatura

Bonomi, A. – Zucchi, A. (2001) *Tempo e linguaggio. Introduzione alla semantica del tempo e dell'aspetto verbale*, Milano, Mondadori.

De Beaugrande, R.-A. – Dressler, W. U. (1994) *Introduzione alla linguistica testuale*, Bologna, il Mulino.

Caillois, R., (1984) *Nel cuore del fantastico*, Milano, Feltrinelli.

Ceserani, R., (1996) *Il fantastico*, Bologna, il Mulino.

Farnetti, M. (1995) *Geografia, storia e poetiche del fantastico*, Firenze, Leo S. Olschki editore.

Glovacki-Bernardi, Z., (1990) *O tekstu*, Zagreb, Školska knjiga.

- Glovacki-Bernardi, Z., (2001) *Uvod u lingvistiku*, Zagreb, Školska knjiga.
- Graf, A., (1876) *Il tesoro*. U: Graf, A., *Poesie e novelle*, Torino – Roma – Firenze, Ermanno Loescher, str. 290 - 305.
- Jackson, R. (1986) *Il fantastico. La letteratura della trasgressione*, Napoli, Tullio Pironti editore.
- Lazzarin, S. (2000) *Il modo fantastico*, Roma-Bari, Laterza&Figli.
- Rabkin, E. S. (1976) *The fantastic in literature*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press.
- Ricoeur, P. (1986) *Tempo e racconto*, vol. I. Milano, Jaca Book.
- Ricoeur, P. (2003) *La memoria, la storia, l'oblio*, Milano, Cortina.
- Silić, J., (1984) *Od rečenice do teksta. Teoretsko-metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedinstva*, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber.
- Solmi, S. (1978) *Saggi sul fantastico: dall'antichità alle prospettive del futuro*, Torino, Einaudi.
- Velčić, M. (1987) *Uvod u lingvistiku teksta*, Zagreb, Školska knjiga.
- Verlato, M. (1995) *Avviamento alla linguistica del testo*, Padova, Unipress.
- Weinrich, H., (1978) *Tempus. Le funzioni dei tempi nel testo*, Bologna, il Mulino.
- Weinrich, H., (1989) *Glagolsko vrijeme. Raspravljani i pripovijedani svijet*. U: Kramarić, Z. (ur.), *Uvod u naratologiju*, Osijek, Izdavački centar „Revija” Radničko sveučilište Božidar Maslarić.
- Weinrich, H. (1999) *Lete. Arte e critica dell'oblio*, Bologna, il Mulino.
- Weinrich, H., (1988) *Lingua e linguaggio nei testi*, Milano, Feltrinelli.

Nikica Mihaljević

Marijana Tomelić Ćurlin

VERB TENSES INA A SHORT STORY BY ARTURO GRAF

Summary

In this paper the short story Il Tesoro by the Italian author Arturo Graf is analysed in terms of the category of tense. The starting point of the research is Harald Weinrich's method, which differentiates types of tense of those which relate to the comentative world from those that relate to the narrative world. On the basis of

the relation between different tenses, the conclusions about the type of literary text are reached. Furthermore, its stylistic characteristics are described. Prompted by the author's choice of verbal tense the reader can discover the stylistic particularities of the text, which is located mostly in the past. In the analysis of fantastic literature special attention is dedicated to exploring the role of reminiscence and oblivion in the literary text, where oblivion often entangles with the past, while hope entangles with the future. Consequently, the reader is not surprised that the relation between the past and the future, their oppositeness, and interdependence are of essential importance in the analysis of the short story. Weinrich's method, applied to Graf's short story, will show that the use of tense reveals character's surrendering to the self-will of the past.

Key words: *future, verb tense, short story, narrative world, past, comentative world, present, reminiscence, Italian literature, oblivion.*